

Столяренко А.М., Городокін А.Д., Дьома І.С.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ПРОВОКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА «ПОШУКУ УВАГИ» У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

Stolyarenko A.M., Horodokin A.D., Dyoma I.S.

APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF PROVOCATIVE BEHAVIOR AND «ATTENTION-SEEKING» IN THE CONTEXT OF INTERNET ADDICTION

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

Резюме

Актуальність. Інтернет-залежність, особливо в контексті соціальних мереж, форсує значну зміну в тому, як люди сприймають себе самі і представляють себе у міжособистісному аспекті.

Мета дослідження – розробити діагностичний інструмент для виявлення та оцінки впливу проблемного використання мережі Інтернет на провокативну поведінку та «пошук уваги» у соціальних мережах.

Матеріали та методи. Дослідження проведено на контингенті 120 респондентів вікової групи від 18 до 23 років (середній вік $20,8 \pm 2,4$), які є здобувачами вищої освіти, мають досвід постійного перебування в умовах соціальної ізоляції в Україні протягом 2020-2023 років, та мають встановлені рівні проблемного використання мережі Інтернет.

Результати і обговорення. Задля розробки опитувальника, що спрямований на оцінку рівня провокативної поведінки та «пошуку уваги» у соціальних мережах в осіб, які мають проблемне використання мережі Інтернет, на основі неструктурованого психодіагностичного інтерв'ю, нами було сформульовано 10 питань, які відображають різні аспекти онлайн-поведінки у соціальних мережах, що спрямовано на отримання позитивної реакції на особу з боку інших користувачів. За результатами опитування 120 респондентів, було розраховано значення дисперсії загального тестового балу, яке склало 9,74, та суму дисперсії елементів опитувальника, яка склала 3,51. Таким чином, значення а Кронбаха для опитувальника становить 0,7101.

Висновки. На основі неструктурованого психодіагностичного інтерв'ю 120 осіб із встановленим рівнем проблемного використання мережі Інтернет, сформульовано 10 питань, які відображають різні аспекти провокативної поведінки та «пошуку уваги» в соціальних мережах. Результати опитування контингенту дослідження демонструють відсутність провокативної поведінки та пошуку уваги у 6,7% контингенту, наявність несуттєвого рівня прояву даних явищ у 85% контингенту та наявність суттєвого рівня прояву даних явищ у 10% контингенту.

Ключові слова: *Інтернет-залежність, ідентичність, провокативна поведінка, опитувальник.*

Актуальність. Інтернет-залежність, особливо в контексті соціальних мереж, форсує значну зміну в тому, як люди сприймають себе самі і представляють себе у міжособистісному аспекті. У клінічному контексті аддиктології та поведінкових досліджень цей шифт розуміється як процес трансформації, коли віртуальне середовище стає центральною ареною для формування та вираження особистості. Соціаль-

ні мережі, за своїм дизайном, пропонують користувачам унікальну платформу для створення та проектування ідеалізованих версій власної ідентичності (профілю соціальної мережі). Розбіжність між реальним та віртуальним «Я» фактично складає аддиктивний дизайн соціальних мереж та імпліцитно присутня у структурних та інтерактивних механізмах цих платформ [1, 3, 4, 5].

Внутрішній дизайн соціальних мереж створений для сприяння «міжпрофільній взаємодії» та «профіль-презентації». Цей дизайн не тільки заохочує користувачів ділитися підібраними аспектами свого життя, але й формує стилістику їх взаємодії та самосприйняття. Наприклад, функції, які дозволяють редагувати та фільтрувати графічний контент, дозволяють користувачам представити ретушовану, часто ідеалізовану «профіль-персону», яка може різко відрізнятись від реальної ідентичності особи, що призводить до складної взаємодії між реальним і віртуальним «Я» [7, 8].

З позицій клінічної психології це явище розглядається як форма підкріплення поведінки, коли людина все частіше шукає підтвердження в онлайн-спільноті. Звикання до соціальних мереж полягає в їхній здатності надавати миттєвий і часто інтенсивний зворотній зв'язок через «лайки», коментарі та поширення. Ця віртуальна перевірка стає потужною силою, яка спонукає людей постійно шукати підтвердження від своєї онлайн-аудиторії. Згодом ця залежність від онлайн-відгуків може призвести до поступової, але глибокої зміни у почутті ідентичності користувача. Самооцінка людини починає все більше залежати від онлайн-сприйняття та взаємодії, а не від реального досвіду та роздумів [2, 6, 8].

Ця зміна викликає занепокоєння також і з суто клінічних позицій у контексті довгострокових патопсихологічних і соціальних наслідків феномена Інтернет-залежності. Надмірна залежність від віртуальної перевірки може призвести до спотворення самосприйняття, коли розуміння особистістю власної гідності стає нерозривно пов'язаним з її онлайн-персоною та сприйняттям, яке воно отримує. Ця залежність не тільки змінює самоідентичність людини, але також може вплинути на її емоційне благополуччя та соціальне функціонування. Тому розуміння та вирішення психологічної динаміки інтернет-залежності, особливо у сфері соціальних мереж, має вирішальне значення для пом'якшення її несприятливого впливу на особистість і психічне здоров'я [2, 3, 7].

Мета дослідження – розробити діагностичний інструмент для виявлення та оцінки впливу проблемного використання мережі Інтернет на провокативну поведінку та «пошук уваги» у соціальних мережах.

Матеріали та методи. Дослідження проведено на контингенті 120 респондентів вікової групи від 18 до 23 років (середній вік $20,8 \pm 2,4$), які є здобувачами вищої освіти, мають досвід постійного перебування в умовах соціальної ізоляції в Україні протягом 2020-2023 років та мають встановлені рівні проблемного використання мережі Інтернет згідно опитувальників «Тест на Інтернет-залежність К. Янг» (Інтернет-залежність виявлена у 68 осіб, тобто у 56,7% контингенту) та «Тесту для виявлення розладів, що пов'язано з захопленістю Інтернетом (окрім ігор)» (Інтернет-залежність виявлена у 97 осіб, тобто у 80,3% контингенту), згідно результатів попередніх досліджень даного контингенту [8]. Розподіл за статтю був симетричним. Методами дослідження були психодіагностичний та статистичний.

Психодіагностичний метод реалізовано через структуроване психодіагностичне інтерв'ю задля формулювання та уточнення питань, які увійшли в структуру оригінального опитувальника для виявлення та оцінки впливу проблемного використання мережі Інтернет на провокативну поведінку та «пошук уваги» у соціальних мережах.

Статистичний метод реалізовано для збору даних (відповіді респондентів з використанням шкали Лайкерта), які надалі підлягали дисперсійному аналізу, на основі результатів якого було розраховано значення коефіцієнту α Кронбаха [9] за формулою:

$$\alpha = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(\frac{s_y^2 - \sum s_i^2}{s_y^2} \right),$$

де: k – кількість елементів; s_i^2 – сума дисперсій елемента i ; s_y^2 – дисперсія загального тестового балу.

Результати і обговорення. Задля розробки опитувальника, що спрямований на оцінку рівня провокативної поведінки та «пошуку уваги» у соціальних мережах в осіб,

які мають проблемне використання мережі інтернет, на основі неструктурованого психодіагностичного інтерв'ю, нами було сформульовано 10 питань, які відображають різні аспекти онлайн-поведінки у соціальних мережах, що спрямовано на отримання позитивної реакції на особу з боку інших користувачів.

1. *Ви відчуваєте, що публікуєте контент або робите коментарі в Інтернеті за-для того, щоб відчутти власне значення та увагу до себе.*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – так, інколи; 2 – так, часто.

2. *Чи ви публікуєте контент або коментарі, які не співпадають з точкою зору більшості інших користувачів у соціальних мережах?*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – так, інколи; 2 – так, часто.

3. *Чи ви розміщуєте у соціальних мережах фотографії, на яких свідомо демонструєте красу власного тіла, привабливість зовнішності, яскравий спосіб свого життя?*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – так, інколи; 2 – так, часто.

4. *Чи ви відчуваєте приємні емоції, коли після публікації контенту або допису у соціальних мережах починаєте отримувати багато відміток «подобається» («лайків»), або нових підписок на ваш профіль?*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – так, інколи; 2 – так, часто.

5. *Чи мали ви «конфлікти» у соціальних мережах, коли ваші коментарі або контент призводив до недружного спілкування (наприклад, відповідав вам на коментар образою, або писав щось неприємне в особисті повідомлення)?*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – так, інколи; 2 – так, часто.

6. *Якщо б була можливість обрати між популярністю у реальному колективі (наприклад, студентському або робочому) та популярністю у соціальних мережах, чи обрали б ви останнє?*

Варіанти відповіді: 0 – ні; 1 – можливо; 2 – так.

7. *Чи зазнавали ви негативних наслідків у своєму особистому чи професійному житті через вашу активність у соціальних мережах (наприклад, хтось докоряв вам через те, що саме ви написали у соціальних мережах)?*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – було одноразово; 2 – було декілька разів.

8. *Чи використовуєте фотографії свого профілю у соціальних мережах для того, щоб відчутти себе привабливою або успішною людиною (наприклад, переглядаєте їх, щоб заспокоїтися, коли стикаєтеся з соціальними труднощами)?*

Варіанти відповіді: 0 – ні, ніколи; 1 – так, інколи; 2 – так, часто.

9. *Чи відчуваєте ви суттєве хвилювання у ситуації, коли контент або коментарі, які ви робите у соціальних мережах, викликають негативну реакцію з боку користувачів (наприклад, після публікації від вас «відписуються»)?*

Варіанти відповіді: 0 – мені байдуже; 1 – це неприємно; 2 – я починаю хвилюватися.

10. *Чи ви засмучуєтеся, коли контент або коментарі, які ви робите у соціальних мережах, не викликають очікуваної реакції (наприклад, гарне фото отримує мало «лайків»)?*

Варіанти відповіді: 0 – мені байдуже; 1 – це неприємно; 2 – я засмучуюся.

За результатами опитування 120 респондентів, було розраховано значення дисперсії загального тестового балу, яке склало 9,74 та суму дисперсії елементів опитувальника, яка склала 3,51. Таким чином, значення α Кронбаха для опитувальника становить 0,7101.

$$\left(\frac{10}{10 - 1} \right) \left(\frac{9,74 - 3,51}{9,15} \right) = 0,7101$$

Отримане значення коефіцієнту α Кронбаха оцінює внутрішню узгодженість питань опитувальника на прийнятному рівні, що дозволяє використовувати опитувальник у подальших дослідженнях.

За результатами опитування було розділено осіб з контингенту дослідження на 3

діапазони за сумою балів 10 питань: 0 балів (провокативна поведінка та «пошук уваги» відсутні), 1-9 балів (провокативна поведінка та «пошук уваги» несуттєві), 10-20 балів (провокативна поведінка та «пошук уваги» суттєві).

В діапазоні «Провокативна поведінка та «пошук уваги» відсутні» було 8 осіб (6,7% контингенту). В діапазоні «Провокативна поведінка та «пошук уваги» несуттєві» було 102 особи (85% контингенту). В діапазоні «Провокативна поведінка та «пошук уваги» суттєві» було 12 осіб (10% контингенту).

Висновки. На основі неструктурованого психодіагностичного інтерв'ю 120 осіб зі встановленим рівнем проблемного використання мережі Інтернет, сформульовано 10 питань, які відображають різні аспекти провокативної поведінки та «пошуку уваги» в соціальних мережах. Засновуючись на

даних питаннях, розроблено опитувальник, що дозволяє оцінити рівень провокативної поведінки та «пошуку уваги» в соціальних мережах шляхом оцінки кожного з 10 питань за шкалою Лайкерта у діапазоні від 0 до 2 балів.

Оцінка внутрішньої узгодженості питань опитувальника за показником α Кронбаха демонструє значення 0,7101, що оцінюється як прийнятне та робить можливим використання опитувальника у подальших дослідженнях.

Результати опитування контингенту дослідження демонструють відсутність провокативної поведінки та пошуку уваги у 6,7% контингенту, наявність несуттєвого рівня прояву даних явищ у 85% контингенту та наявність суттєвого рівня прояву даних явищ у 10% контингенту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bergmark, K. H., Bergmark, A., & Findahl, O. (2011). Extensive Internet Involvement-Addiction or Emerging Lifestyle? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8, 4488–4501. <https://doi.org/10.3390/ijerph8124488>.
2. Chugunov, V. V., Gorodokin, A. D., & Skripnik, A. S. (2016). Motivational patterns of internet-addiction in members of anonymous online communities. *Український вісник психоневрології*, 24(3), 74–76.
3. Jaspal, R., Nerlich, B. Social representations, identity threat, and coping amid COVID-19. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*. 2020. №12 (S1). P. S249-S251.
4. Kállai, J. et al. Cognitive fusion and affective isolation: Blurred self-concept and empathy deficits in schizotypy. *Psychiatry Research*. 2019. №271. P. 178-186. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.11.045>
5. Mills, J. S. et al. Enriching sociocultural perspectives on the effects of idealized body norms: Integrating shame, positive body image, and self-compassion. *Frontiers in psychology*. 2022. №13. P.983534. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.983534>
6. Showers, C. J. et al. Self-Concept Structure and the Quality of Self-Knowledge. *Journal of personality*. 2015. №83 (5). P. 535-551. <https://doi.org/10.1111/jopy.12130>
7. Valkenburg, P. M., Peter, J. Adolescents' identity experiments on the Internet: Consequences for social competence and self-concept unity. *Communication Research*. 2008. №35 (2). P. 208-231. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>
8. Столяренко А.М., Городокін А.Д. До питання психодіагностики інтернет-залежності на тлі соціальної ізоляції та безпекової кризи. *Сучасні медичні технології*. 2023. № 3(58). С. 37-42.

SUMMARY

APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF PROVOCATIVE BEHAVIOR AND "ATTENTION-SEEKING" IN THE CONTEXT OF INTERNET ADDICTION

Stolyarenko A.M., Horodokin A.D., Dyoma I.S.
Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

Relevance. *Internet addiction, especially in the context of social networks, forces a significant*

change in the way people perceive themselves and present themselves interpersonally.

Aim of the study *is to develop a diagnostic tool to identify and assess the impact of problematic Internet use on provocative behavior and "attention-seeking" in social networks.*

Materials and methods. *The study was conducted on a contingent of 120 respondents aged 18 to 23 (average age 20.8 ± 2.4), who are graduates of higher education, have experience of permanent stay in conditions of social isolation in Ukraine*

during 2020-2023 and have established levels of problematic use of the Internet.

Results and discussion. In order to develop a questionnaire aimed at assessing the level of provocative behavior and "attention-seeking" in social networks in persons with problematic Internet use, based on an unstructured psychodiagnostic interview, we formulated 10 questions that reflect various aspects of online behavior in social networks, which is aimed at receiving a positive reaction to the person from other users. Based on the results of the survey of 120 respondents, the value of the variance of the total test score was calculated, which was 9.74, and the sum of the variance of the questionnaire items, which was 3.51. Thus, the value of Cronbach's α for the questionnaire is 0.7101.

Conclusions. On the basis of an unstructured psychodiagnostic interview of 120 people with an established level of problematic use of the Internet, 10 questions were formulated that reflect various aspects of provocative behavior and "attention-seeking" in social networks. The results of the survey of the research contingent demonstrate the absence of provocative behavior and attention-seeking in 6.7% of the contingent, the presence of an insignificant level of manifestation of these phenomena in 85% of the contingent, and the presence of a significant level of manifestation of these phenomena in 10% of the contingent.

Key words: Internet addiction, identity, provocative behavior, questionnaire.

АВТОРСЬКА ДОВІДКА

• **Столяренко Андрій Миколайович**

Доктор філософії, асистент кафедри психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології Запорізького державного медичного університету
Адреса: проспект Маяковського, 26, м. Запоріжжя, 69035, Україна
Тел.: +380505339662
E-mail: anstolyarenko@gmail.com

• **Городокін Антон Дмитрович**

Доктор філософії, асистент кафедри психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології Запорізького державного медичного університету
Адреса: вул. Седова, 31, Запоріжжя, Запорізька область, Україна, 69061
Тел.: +380950484022
E-mail: antongorodokin@gmail.com

• **Дьома Інна Станіславівна**

Канд. псих. наук, старша лаборантка кафедри Психіатрії, психотерапії, загальної та медичної психології, наркології та сексології, Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
Адреса: вул. Седова, 31, Запоріжжя, Запорізька область, Україна, 69061
Тел.: +380954448395
E-mail: innadema@gmail.com

• **Stolyarenko Andrii**

PhD, assistant of department of psychiatry, psychotherapy, general and medical psychology, narcology and sexology of Zaporizhzhia state medical university
Address: 26 Mayakovskiyi prosp., Zaporizhzhia, 69035, Ukraine
Tel.: +380505339662
E-mail: anstolyarenko@gmail.com

• **Gorodokin Anton**

PhD, assistant of the department of psychiatry, psychotherapy, general and medical psychology, narcology and sexology of Zaporizhzhia state medical university
Address: str. Sedova, 31, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, Ukraine, 69061
Tel.: +380950484022
E-mail: antongorodokin@gmail.com

• **Dyoma Inna**

Candidate of psychological sciences, senior laboratory assistant of department of psychiatry, psychotherapy, general and medical psychology, narcology and sexology of Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University
Address: str. Sedova, 31, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, Ukraine, 69061
Tel.: +380954448395
E-mail: innadema@gmail.com

Стаття надійшла в редакцію 01.12.2023 р.

У разі виникнення питань до автора статті, звертайтеся до редакції журналу info@ujmh.net